

Téma: Socializácia osobnosti

Socializácia osobnosti

Socializácia je celoživotný proces sociálneho učenia, na základe ktorého si osvojujeme sociálne normy, vzorce správania, postoje, hodnoty, zvyky a zručnosti, charakteristické a žiaduce pre danú kultúru. Socializácia je komplexný proces, v rámci ktorého sa stáva človek ako biologický tvor sociálnou bytosťou, a to prostredníctvom **sociálnej interakcie** (vzájomného kontaktu s inými ľuďmi) a **komunikácie** s druhými bytosťami. Socializáciou jedinec nadobúda schopnosť správať sa ako člen určitej skupiny či spoločnosti.

Socializácia spočíva v osvojení si noriem, hodnôt, spôsobov správania a zároveň cez socializáciu človek rozvíja vlastné individuálne schopnosti pre aktívne pôsobenie v spoločnosti. Proces socializácie má kľúčový význam ako pre formovanie osobnosti, tak pre rozvíjanie sociálnych vzťahov. Poruchy tohto procesu ohrozujú schopnosť jednotlivca vstupovať do interakcie s druhými ľuďmi a schopnosť spoločnosti nepretržite a postupne (kontinuálne) odovzdávať kultúrne vzory.

Socializácia sa delí na **primárnu** (je prvotnou socializáciou v detstve) a **sekundárnu** (zahŕňa všetky ostatné socializácie, ktoré nasledujú po primárnej), človek pri nej sám rozhoduje o jej priebehu. Prebieha od obdobia detstva až do obdobia staroby. Sekundárna socializácia stavia na primárnej socializácii, obmieňa ju a tým umožňuje meniť život človeka. Každá takáto socializácia sa spája so zmenou „významných iných“.

Z hľadiska životných etáp človeka sa rozlišuje medzi socializáciou v detstve, dospievaní, dospelosti a starobe. Poznatky hovoria o tom, že socializácia v rámci jednotlivých etáp života je špecifická. To znamená, že kvalita socializácie v rámci jednej etapy nepodmieňuje kvalitu socializácie v rámci inej etapy. Práve naopak, dobrá socializácia do určitého životného obdobia môže sťažiť socializáciu do ďalšieho obdobia. Napríklad rola manžela nepredpokladá výborné zvládnutie role slobodného. Za socializáciu považujeme aj každé začleňovanie sa do novej skupiny, takže socializácia trvá vlastne celý život. Zmena priateľskej skupiny alebo školskej triedy znamená učiť sa pravidlám tejto skupiny, naučiť sa správať aj podľa očakávaní tejto skupiny.

Prechod z jednej životnej etapy do druhej a s tým spojená potreba určitej novej socializácie je u mnohých ľudí príčinou kríz. Ľudia obyčajne pociťujú neistotu z očakávaní

kladených na nich, pociťujú isté napätie medzi svojim vnútrom a rolovým očakávaním. Postupne sa naučia reagovať na očakávania rolí a krízu prekonajú.

Za špecifické druhy socializácie sa považujú: **anticipatívna socializácia** (taký druh socializácie, pri ktorej sa ľudia učia rolám, o ktorých sa nazdávajú, že ich budú vykonávať v budúcnosti, t.j. na ktorých vykonávanie aspirujú, ale ešte ich nevykonávajú. Je súčasťou alebo pokračovaním primárnej socializácie, hovorí sa o nej najčastejšie v súvislosti s prípravou na povolanie) a **resocializácia** (je procesom odnaučiť sa určitému správaniu a učiť sa žiť iným spôsobom). S resocializáciou sa výrazne mení osobnosť človeka. Resocializáciu uskutočňujú rôzne výchovné zariadenia.

Socializácia sa uskutočňuje v priebehu života v rozličných prostrediach kultúry, v ktorej jedinec žije.

Najvýznamnejší vplyv v procese socializácie jedinca majú nasledujúce prostredia:

- **rodinné prostredie**
- **školské prostredie**
- **rovesnícke prostredie**
- **pracovné prostredie**

Rodinné prostredie - je najvýznamnejším socializačným prostredím. Rodinné prostredie totiž jednotlivcovi poskytuje emocionálne stimuly. Rodina určuje, akým jazykom sa človek bude dorozumievať, významne ovplyvňuje jeho spôsob života, svetonázor, politické a náboženské postoje a neskôr aj porušovanie sociálnych noriem, ako napr. pitie alkoholu alebo rasové predsudky. Rodina tiež určuje pripísané statusy - sociálne postavenie, príslušnosť k etnickej skupine.

Rovesnícke prostredie - tvoria ho jednotlivci rovnakého veku, jeho vplyv začína už v ranom detstve, len o niečo neskôr ako rodinné prostredie. Je doplnkom rodinného prostredia, rovesnícke vzťahy sú rovnocennejšie ako vzťahy medzi rodičmi a dieťaťom. Je to tiež prostredie konkurenčné, čo znamená, že na získanie sociálnej pozície v skupine musí jednotlivec vynaložiť určité úsilie. Vplyv rovesníckeho prostredia na socializáciu jednotlivca je najsilnejšie v období dospievania. Je to obdobie, kedy sa mladý človek usiluje o samostatnosť. Normy rovesníckeho prostredia sa niekedy výrazne líšia od rodinných, rovesnícke subkultúry vyžadujú vysokú mieru konformity, prispôbenia sa. Najsilnejší je vplyv v oblasti obliekania, rečového prejavu a voľnočasových aktivít dospievajúcich. Menší vplyv má na náboženské a politické postoje, avšak i tu ich vplyv môže byť významný.

Školské prostredie - z hľadiska socializácie plní škola niekoľko funkcií: